

Informatie voor de raad

Onderwerp	-	Samenwerking energietransitie met buurgemeenten
Portefeuillehouder	-	A. Schuurman (wethouder)
Eenheid	-	Ruimtelijke Ontwikkeling
Contactpersoon	-	Thijs Mosterman
Contactgegevens	-	t.mosterman@dalfsen.nl
Openbaarheid	-	Openbaar

Behandeld in collegevergadering van
Behandeling in raadsvergadering van

2 februari 2021
29 maart 2021

Kernboodschap:

Het college van B&W stelt u voor kennis te nemen van de bijgevoegde memo over de samenwerking tussen de gemeenten Zwolle, Staphorst, Dalfsen en Zwartewaterland (ZSDZ) op het gebied van duurzame energie in het grensgebied tussen deze vier gemeenten. De beoogde effecten zijn goede samenwerking, betere focus, meer regie en duidelijke afstemming.

Toelichting:

In het grensgebied is een sterke dynamiek rondom duurzame energie. Een van de redenen is de aanwezigheid van goede energie-infrastructuren en een grote energievraag (bedrijfsterreinen). Een aantal energieprojecten zijn hier inmiddels gerealiseerd of is in voorbereiding. Vanwege deze dynamiek vindt de afgelopen jaren steeds meer ambtelijke en bestuurlijke afstemming plaats. Met de RES 1.0 in het vizier hebben de betrokken wethouders onlangs afgesproken om de samenwerking te structureren en afspraken vast te leggen.

Communicatie:

Een gezamenlijk persbericht is gepubliceerd over deze samenwerking. Met de Duurzame Dorpen, Plaatselijk Belang Ankum en de Belangenvereniging Nieuwleusen Buitengebied West vinden overleggen plaats over de energietransitie in dit gebied.

Bijlagen:

1. memo samenwerking energietransitie Zwolle, Staphorst, Dalfsen, Zwartewaterland

Burgemeester en wethouders van de gemeente Dalfsen,

de burgemeester
drs. E. van Lente

de adjunct-gemeentesecretaris
H.J. van der Woude

Memo

Samenwerking energietransitie

Gemeente Zwolle, Staphorst, Dalfsen en Zwartewaterland

Versie 15 februari 2021

Inleiding

In het grensgebied tussen gemeenten Zwolle, Staphorst, Dalfsen en Zwartewaterland is een sterke dynamiek rondom duurzame energie. Een van de redenen is de aanwezigheid van goede energie-infrastructuren en een grote energievraag (bedrijfsterreinen). Een aantal energieprojecten zijn hier inmiddels gerealiseerd of is in voorbereiding. Vanwege deze dynamiek vindt de afgelopen jaren steeds meer ambtelijke en bestuurlijke afstemming plaats. Met de RES 1.0 in het vizier hebben de betrokken wethouders en de gedeputeerde onlangs afgesproken om de samenwerking te structureren en afspraken vast te leggen.

De provincie Overijssel stelt budget beschikbaar voor een coördinator en gemeentegrens overstijgend vervolgonderzoek. De bestuurders en vakambtenaren komen periodiek bij elkaar voor afstemming, brainstormen en kennisuitwisseling. Iedere gemeente houdt zeggenschap over de werkwijze, snelheid en projecten binnen zijn gemeentegrens.

De gemeenteraad van Dalfsen is onder andere in oktober 2020 geïnformeerd over de energieontwikkelingen in dit gebied en heeft aangegeven op de hoogte te willen blijven. Via deze memo wordt de raad geïnformeerd over deze samenwerking en aanpak.

Kernopgave

In het grensgebied Zwolle, Staphorst, Dalfsen, Zwartewaterland een energiesysteem laten ontstaan waarbij grootschalige opwek, energievraag, transport, opslag en conversie van energie in balans met elkaar,- en in een goede ruimtelijke samenhang ontwikkeld worden:

- Met een duidelijke plek in de Nederlandse energiehoofdstructuur
- Met ruimte voor lokale initiatieven
- Afgestemd op de doelstellingen van de Regionale Energie Strategie
- Met optimale regionale / lokale opbrengsten

Perspectief: economische kansen door ontwikkeling innovatief regionaal energiesysteem

In het grensgebied tussen de vier gemeenten is een sterke dynamiek met betrekking tot energie-gerelateerde ontwikkelingen. Ontwikkelingen die veel potentie bieden voor regionale economische groei. Bestaande bedrijventerreinen Hessenpoort Zwolle en Tapijtencluster Genemuiden ontwikkelen zich tot topwerklocaties waarbij duurzame innovatie een belangrijk profileringspunt is voor een toekomstbestendige ontwikkeling. In Staphorst wordt gestart met de ontwikkeling van een nieuw circulair energie-bedrijvenlandschap dat ook gebaat is bij een afgestemde aanpak van de ontwikkeling van het regionale energiesysteem. In Dalfsen worden grondeigenaren in dit gebied regelmatig benaderd door ontwikkelaars van zonneparken. Daarnaast wordt momenteel druk gebouwd aan de windmolens van Nieuwleusen.

Dit alles vraagt om een afgestemde aanpak.

Kansen grootschalige opwekking door zon en wind

Het gebied is aantrekkelijk voor duurzame energie. Bij verschillende initiatieven zijn inwoners, georganiseerd in coöperaties, zelf initiatiefnemers. In Zwolle heeft bijvoorbeeld coöperatie Duurzaam Tolhuislanden een gebiedsovereenkomst met de gemeente gesloten voor ontwikkeling van zon- en windprojecten en in Dalfsen en Staphorst zijn respectievelijk Synergie Nieuwleusen en Wij Duurzaam Staphorst actief met ontwikkeling van windmolens. Er zijn ook al verschillende projecten gerealiseerd en in voorbereiding. Het grootste drijvende zonnepark van Europa (circa 28 MW op de Bomhofsplas) is bijvoorbeeld in maart 2020 opgeleverd. Door het onlangs opheffen van de laagvliegrouwe door Defensie zijn met name voor gemeente Zwartewaterland nieuwe kansen ontstaan in dit gebied voor het invullen van de RES opgave.

Netcongestie: uitdaging én innovatie-prikkel

Deze ontwikkelingen leveren ook al geruime tijd knelpunten op: het elektriciteitsnet kan een toename van duurzame productie niet meer verwerken. Enerzijds is dit een knelpunt waardoor ontwikkelingen stagneren. Zo zijn er nu bijvoorbeeld al verschillende toegekende SDE subsidies voor zon op dak projecten die niet gebruikt kunnen worden door deze netcongestie en stagneren ook de overige grootschalige initiatieven. Anderzijds geeft dit probleem een impuls aan de zoektocht naar innovatieve oplossingen. Er zal gewerkt moeten worden aan een geïntegreerde systeemontwikkeling waar aanbod, vraag, transport, opslag en conversie van energie in balans met

elkaar in een innovatief regionaal energiesysteem ontwikkeld worden. Een belangrijk onderdeel van het beoogde nieuwe Staphorster bedrijventerrein is een faciliteit voor grootschalige opslag van elektrische auto's die als mega-batterij een potentiële bijdrage in de oplossing van netcongestie kan gaan leveren. Daarnaast onderzoekt grootverbruiker tapijtencluster Genemuiden momenteel hoe de energievoorziening kan worden verduurzaamd. Op bedrijventerrein Hessenpoort loopt op dit moment vanuit het NEO-project FLEX-E een haalbaarheidsonderzoek naar korte termijn oplossingen voor een betere netbenutting.

Systeemverkenning: netverzwaring en energie-hub ontwikkeling

Betrokken gemeenten onderzoeken met Enexis hoe een versnelde netverzwaring in het gebied gerealiseerd kan worden. De opwekambities van de gemeenten in de RES WO worden gebruikt door de netbeheerders om netverzwaring te realiseren.

De gemeenten en provincie verkennen met verschillende stakeholders – waaronder netbeheerders, Gasunie, de betrokken bedrijventerreinen en Waterschap WDOD – ook de mogelijkheden van energieopslag en conversie naar duurzaam gas (waterstof). Meest concreet daarbij is de ontwikkeling van energie-hub Hessenpoort.

De energie-hub kan gelijktijdig een deeloplossing voor de netcongestie zijn én een oplossing voor specifieke energievraagstukken met name voor transport en industrie. Deze insteek past goed binnen de waterstofvisie van provincie Overijssel, die ook partner is in deze ontwikkeling.

Ruimtelijke verkenning duurzame energie

Tevens is in opdracht van de provincie een eerste ruimtelijke verkenning uitgevoerd naar de ruimtelijke inpassing van grootschalige energieprojecten in dit gebied. De ontwikkeling die nu ontstaan, sluiten aan bij de nieuwe provinciale koers om vanuit RES WO en NEO programma te focussen op de ontwikkeling van samenhangende energiegebieden. Dit vraagt om het scheppen van randvoorwaarden, faciliteren en helpen versnellen om de huidige kansen goed door te ontwikkelen en te verzilveren. In de samenwerking ligt een sterke nadruk op het ondersteunen van de huidige dynamiek om waardevolle initiatieven tijdig tot ontwikkeling te kunnen laten komen en het initiatief niet kwijt te raken.

Samenwerkingsafspraken

Onlangs zijn door provincie en gemeenten afspraken gemaakt over het verder vormgeven van deze samenwerking. Het moge duidelijk zijn dat het hier geen nieuw project betreft maar het vormgeven van de noodzakelijke afstemming voor RES WO ontwikkelingen die gemeentegrens overstijgend met elkaar samen hangen. Met als doel hier regionaal gezamenlijk de aanpak te optimaliseren. De samenwerking wordt vanuit het NEO programma ondersteund.

Perspectief gemeente Zwolle

Anno 2021 is in Zwolle al ruim de helft van het concept RES-bod van de gemeente Zwolle, aan hernieuwbare elektriciteit, gerealiseerd. Een aanzienlijk deel hiervan is gerealiseerd in de directe omgeving van het HS/MS station aan de Hessenweg. Alle grote dak- en veldinstallaties op Hessenpoort zijn hierop aangesloten en ook de bestaande 4 windturbines in Tolhuislanden en het drijvende zonnepark op de Bomhofspas. Mede hierdoor is er al sinds langere tijd een netcongestie probleem op dit station van TenneT en Enexis. Voor de korte termijn betekent dat, dat er geen nieuwe installaties kunnen worden aangesloten.

De andere helft van de Zwolse opgave (ca 92 Gwh van de totaal 192) gaat voor het overgrote deel in het noordelijke deel van Zwolle gerealiseerd, en daarmee een extra druk leggen op het genoemde HS/MS station. Vanuit de gebiedsontwikkeling Tolhuislanden wordt op de korte termijn duidelijk hoeveel Gwh hier met inzet van windturbines en zonnepanelen kan worden opgewekt. In combinatie met planvorming om Hessenpoort uit te breiden, heeft de gemeente Zwolle er groot belang bij om perspectief aan haar bewoners, grondeigenaren en ondernemers/gebouweigenaren te kunnen bieden om de opgewekte energie te kunnen benutten. Vanuit dit perspectief acht Zwolle het van belang om, in samenwerking met de buurgemeentes Staphorst, Zwartewaterland en Dalfsen, samen te werken aan het mogelijk maken van een, deels grensoverschrijdend, energie landschap met alle daarbij behorende infrastructuur. Niet alleen ter ondersteuning van de realisatie van het bod in de RES periode tot 2030, maar ook voor daarna.

Perspectief gemeente Staphorst

Op 1 december j.l heeft de gemeenteraad van Staphorst ingestemd met de startnotitie kader grootschalige opwek. De startnotitie gaat over de eerste fase van dit project, dat uiteindelijk uit drie fasen zal bestaan. Doel van de eerste fase is om in het voorjaar van 2021 een besluit te nemen over de onderstaande vragen:

1. Hoeveel hernieuwbare energie willen we tot en met 2030 binnen onze gemeentegrenzen opwekken?
2. Welke energiemix willen wij daarbij toepassen?
3. Welke gebieden achten wij geschikt – of juist ongeschikt – voor de realisatie van de gewenste hoeveelheid en soort hernieuwbare energie?

Met het ingezette proces kan meer richting worden gegeven aan het concept-bod voor de Regionale Energie Strategie (RES) West Overijssel. In dit concept-bod geeft Staphorst aan in 2030, 88 Gwh hernieuwbare elektriciteit te willen opwekken. Voor ongeveer 15 Gwh moet nog een concrete invulling gezocht worden. Parallel hieraan hebben de gemeente Staphorst en provincie Overijssel een intentieovereenkomst ondertekend voor de organische ontwikkeling van een circulair energielandschap in het grensgebied van Zwolle, Staphorst, Dalfsen en Zwartewaterland. Hier kan volgens de provincie en gemeente geëxperimenteerd worden met het inpassen van energieopwekking en energieopslag in het landschap. Het behoud van ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijke acceptatie zijn daarbij belangrijke aandachtspunten. Daarnaast is het van belang dat er daadwerkelijk sprake zal zijn van een energielandschap met meerdere elementen van opwekking en opslag van een substantiële omvang.

Bij de voorgenoemde drie processen speelt de netcapaciteit een belangrijke rol: zonder teruglevercapaciteit op het net, kunnen in Staphorst geen grootschalige energieprojecten gerealiseerd worden. Om die reden sluit het College van Staphorst zich graag aan bij het project energiegebied ZSDZ.

Perspectief gemeente Dalfsen

Duurzaamheid en de energietransitie is een van de speerpunten voor de gemeente Dalfsen. Samenwerking met de inwoners en ondernemers is daarbij een voorwaarde, . maar Dalfsen wil ook een goede buur zijn richting de buurgemeenten. Met respect voor elkaars werkwijze en snelheid. De gemeente heeft een energiemix vastgesteld met ruimte voor zonnevelden en windmolens. Deze mix is overgenomen in het conceptbod (100 gWh in 2030). Deze opgave wordt gelijkmatig verdeeld over zonnedaken, zonnevelden en windmolen. Een groot deel van de opgave is gerealiseerd of is in ontwikkeling. Zoekgebieden voor grootschalige energieprojecten zijn nog niet vastgesteld.

In de RES 1.0. zal de aanpak en zoekgebieden nader worden uitgewerkt en vastgelegd.

Perspectief gemeente Zwartewaterland

Op 6 juni 2019 heeft de raad van de gemeente Zwartewaterland het programma energietransitie behandeld. Bij amendement heeft de raad besloten de volgende opwek te realiseren:

- 50 ha. zonnevelden.
- 5 windturbines a 3 MW.
- 160.000 zonnepanelen op dak.

Deze opwekambitie is tevens ingebracht in het concept-RES als onderdeel van het regionaal bod voor realisatie tot 2030. Ter realisatie van deze ambitie wordt de aanwijzing van zoekgebieden voor windturbines en zonnevelden voorbereid. Voor een aantal kansrijke zoekgebieden, waarvan twee in het genoemde grensgebied met Staphorst, Zwolle en Dalfsen, is voorgesteld om een participatietraject te starten. De uitkomsten hiervan worden betrokken bij de aanwijzing en verdere uitwerking van de zoekgebieden.